

До спеціалізованої вченої ради Д.41.086.04

Національного університету «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Денисенка Сергія Івановича
«Міжнародно-правові стандарти спрощення та гармонізації митних
процедур у сфері міжнародної торгівлі», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю:**

12.00.11 – міжнародне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю теоретичного визначення та практичного застосування міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі на універсальному, регіональному рівнях. Така необхідність витікає із міжнародних зобов'язань сучасних держав, в тому числі України, щодо приведення національного митного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

В умовах глобальної економічної кризи, а також процесів економічної інтеграції, що відбуваються у всьому світі, головним завданням держав стає як захист національного економічного суверенітету, так і вихід власних товарів на світові ринки, без істотних затримок та без підвищення витрат, що викликані адміністративними та технічними бар'єрами. Значне зростання торгових потоків через митні кордони держав може відбутись у результаті проведення спрощених митних процедур, значна їх ефективність може бути отримана в результаті приведення їх до єдиних міжнародних стандартів. Таким чином проблема спрощення та гармонізації національних митних процедур останніми роками стала рушійним чинником в розвитку міжнародної торгівлі.

З урахуванням основних завдань Концепції реформування Митної служби України «Обличчям до людей», що запроваджена в 2010 році і розрахована на термін реформування митної служби України впродовж

2010–2015 рр., серед яких зокрема приведення національного законодавства у митній сфері у відповідність до міжнародних стандартів; законодавче і нормативне спрощення процедур митного контролю та митного оформлення; створення безпаперового середовища надання державних послуг у митній сфері – електронне декларування; розширення джерел отримання достовірної митної інформації; створення уніфікованих і прозорих правил визначення митної вартості товарів та їх класифікації; підвищення прозорості інформації щодо митних процедур і правил; - дане дисертаційне дослідження являється вкрай нагальним, актуальним та практично значимим.

Вказані питання не були системно і комплексно досліджені у вітчизняній науці міжнародного права, а тому можна відмітити, що дисертація С.І.Денисенка заповнює цю прогалину. Дослідження містить нові наукові досягнення щодо теоретичних та практичних аспектів міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі.

Вважаю, що дослідження автором вказаної проблематики є *актуальним* для потреб науки та практики. Дисертацію С. І. виконано у рамках науково-дослідної роботи кафедри міжнародного права Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі за темою: «Актуальні проблеми сучасного міжнародного публічного права» (№ державної реєстрації 0107U002992).

Наукові положення дисертації є науково обґрунтованими, вони здобуті із застосуванням наукової методологічної бази.

В дисертації опрацьовано значну кількість джерел (443), майже третина з яких – іноземні. Велика кількість теоретичних, правозастосовних і нормативних джерел свідчить про виважений підхід автора не тільки до доктринальних розробок, але й до практичних досягнень міжнародного права в дослідженні. Схвально слід відзначити тривалість (з 2009 року до 2015 року) та безперервність наукової розробки автором вибраної теми, про що свідчать публікації та апробація результатів досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше у вітчизняній науці міжнародного права розкрито можливості застосування міжнародно-правових стандартів, що регулюють відносини у сфері спрощення та гармонізації митних процедур.

Серед найбільш значущих наукових результатів слід відмітити систематизацію базових стандартних правил спрощеного порядку проведення митних процедур у сфері міжнародної торгівлі за трьома основними їх елементами (митного контролю, митного оформлення, справляння (сплати) митних платежів), які впроваджуються у митне законодавство держав, що приєдналися до основних міжнародних договорів у цій сфері (с.32 дисертації); авторську пропозицію внести до Генерального додатку оновленої Кіотської конвенції визначення таких понять як «митні процедури», «спрощення митних процедур» (с.222 дисертації).

Важко заперечити, що під час проведення митних процедур виникають певні ускладнення (наявність надмірної кількості етапів митного контролю та його дублювання; національні відмінності форми та кількості митних документів, які вимагаються митними органами; відсталість процедур роботи митних служб; відмінність митного законодавства різних країн та ін.), які стають перешкодою для міжнародної торгівлі, що породжує необхідність зближення правового регулювання митних формальностей у правових системах держав з метою спрощення і прискорення їх проходження. (с.32-37 дисертації).

Автор вірно зазначає, що спрощення митних процедур – це виражені у правовій формі дії держав із зменшення тривалості та складності проведення процедур із митного контролю, митного оформлення та стягнення передбачених законом митних платежів, що може відбуватись за допомогою правової інтеграції у вигляді двох методів: *уніфікації та гармонізації*. (с.43 дисертації).

Слушною є думка автора, що основним чинником формування міжнародно-правових норм у сфері спрощення та гармонізації митних процедур у міжнародній торгівлі стало міжнародне митне співробітництво

держав як на універсальному рівні, у межах таких міжнародних організацій як: ООН, ВМО, СОТ, так і на регіональному рівні у межах економічних інтеграційних об'єднань та міжнародних організацій певного географічного регіону, наприклад таких як: в Північній Америці - Північноамериканська асоціація вільної торгівлі (НАФТА), в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні - Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), в Європі – ЄС; Євразії – СНД, Митний союз Росії, Білорусії та Казахстану (с.220 дисертації).

Не викликає зауважень характеристика автором стандартів спрощення і гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі, які починають діяти між державами, коли останні взяли на себе зобов'язання їх дотримуватись, а саме: упровадження міжнародних стандартів у галузі митної справи; застосування сучасних методів роботи, таких як: система управління ризиками, митний пост-аудит та максимальне використання інформаційних технологій; передбачуване, послідовне та прозоре застосування митних правил та процедур; реалізація програм, спрямованих на постійне вдосконалення та підвищення ефективності митних правил та процедур; удосконалення митного законодавства та митних технологій. (с.62-65 дисертації).

Наведені положення дисертації розкривають сутність функціонування міжнародно-правового механізму у сфері спрощення та гармонізації митних процедур у міжнародній торгівлі.

До позитивних висновків, відображених в дисертації, варто додати встановлення автором дублюючої функції Керівного комітету щодо внесення змін та доповнень до оновленої Кіотської конвенції з аналогічною функцією Ради Всесвітньої митної організації (ст.3 Конвенції про створення Ради митного співробітництва); запропонований дисертантом один із варіантів оптимізації механізму прийняття митних стандартів у межах оновленої Кіотської конвенції в межах ВМО (с.88, 221-222 дисертації).

Привертають увагу висновки автора про приведення національного митного законодавства України до міжнародних стандартів у сфері спрощення та гармонізації митних процедур завдяки підписанню Угоди про

асоціацію України та ЄС в 2014 р., яка передбачає глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, а також створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі (с.216 дисертації); про впровадження Україною міжнародних стандартів оновленої Кіотської конвенції у сфері спрощення та гармонізації митних процедур шляхом прийняття нової редакції Митного кодексу України від 13.03.2012 р., який в цілому відповідає положенням оновленої Кіотської конвенції (с.258 дисертації).

В дисертації є й інші позитивні розробки, гіпотези та висновки автора.

Наукові результати роботи С. І. Денисенка можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, у навчальному процесі при підготовці фахівців з міжнародного права та міжнародного митного права.

Виклад результатів дисертаційної роботи С. І. Денисенка у публікаціях та апробаційних тезах, їх зміст свідчать про повноту оприлюднення результатів дослідження.

Дослідження є самостійною науковою роботою автора, що виконана на достатньо високому рівні, матеріали викладено послідовно та відповідно до логіки наукового пошуку. Використано різноманітну джерельну базу, є велика кількість нових джерел. Це збагачує дослідження та підтверджує, що висновки в роботі підкріплено посиланнями на авторитетні нормативні джерела. Автореферат дисертації ідентичний її змісту та відображає основні положення дисертації, його оформлено відповідно до встановлених вимог.

Крім вказаних позитивних аспектів роботи, варто було б вказати на окремі положення дисертації, які потребують коментарів з боку автора або можуть мати інше доктринальне вирішення.

1. Роблячи правильний висновок про єдність природи джерел міжнародного права та міжнародного митного права (с.46 дисертації), автор далі характеризує та перелічує *основні та допоміжні джерела* міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі (с.54 дисертації). До основних джерел автор відносить зокрема міжнародний звичай, ілюструючи це твердження на прикладі зовнішньоторговельних (комерційних) термінів ІНКОТЕРМС 2010 р.,

вважаючи їх уніфікованими міжнародними звичаями, які також стосуються спрощення митних процедур у сфері міжнародної торгівлі (с.51, 80 дисертації).

На наш погляд правильне згадування автором про міжнародний звичай як джерело міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур підкріплюється неправильним прикладом, оскільки переважна більшість науковців у сфері міжнародного приватного права (серед них класики російської школи Л.Лунц, М.Богуславський, Е. Васильєв та ін., вітчизняні Г.Дмитрієв, А. Довгерт, В.Кисіль, В.Панов, Н.Шебанова та ін.) відносить терміни ІНКОТЕРМС до *торгових звичаїв*, а не норм міжнародного публічного права у вигляді *міжнародного звичаю*, про що також свідчить згадуваний дисертантом механізм розробки та втілення в життя цих термінів неурядовою міжнародною організацією Міжнародною торговою палатою (с.71 дисертації).

2. Далі автор до допоміжних (часом похідних) джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі відносить внутрішнє законодавство держав (с.53 дисертації).

Таке твердження на нашу думку є до цього часу неоднозначним і викликає гострі дискусії серед фахівців в доктрині міжнародного права.

3. До допоміжних джерел міжнародного митного права автором віднесено діючу практику у сфері міжнародних митних відносин, що на його думку «в сукупності і є самостійною групою джерел міжнародного митного права», а також діючу національну судову практику щодо реалізації норм і правил національного митного законодавства та норм міжнародних угод у цій сфері (с.53-54 дисертації).

Таке твердження також вимагає більш детального обґрунтування.

4. Автор в роботі згадує про принципи міжнародного митного права, які безпосередньо стосуються сфери спрощення і гармонізації митних процедур (с.59 дисертації). Хотілось би почути більш розгорнуту аргументацію дисертанта, як співвідносяться між собою вказані принципи із міжнародно-

правовими *стандартами* спрощення та гармонізації митних процедур з точки зору їх нормативної ієрархії та взаємодії.

5. Згадування дисертантом про Арушську декларацію 1993 року та започатковану ВМО програму модернізації національних митних служб, зокрема програма «Columbus», викликає слушне очікування авторського прогнозу або висновку про внесок цих ініціатив та документів у питанні спрощення та гармонізації митних процедур (с.110, 111 дисертації).

6. Посилання автора на те, що між партнерами по СНД продовжує діяти режим вільної торгівлі, який був зафіксований у двосторонніх угодах про вільну торгівлю (с.166 дисертації), потребує уточнення в силу загально відомих причин, пов'язаних з російською агресією проти України в 2014-2015 році, особливо у поєднанні із наступним висновком дисертанта про необхідність на теренах СНД «гнучкої, оперативної і надійно функціонуючої правової системи регулювання митних питань, що дозволить виробляти узгоджені рішення з ключових проблем митного регулювання, спрощення і гармонізації митних процедур» (с.168 дисертації).

7. Показуючи прогрес в реалізації Україною багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця», автор не зазначив про перепідпорядкування митних органів в Україні до сфери управління Державної фіскальної служби України (с.200 дисертації).

Наведені зауваження лише запрошують автора до наукової дискусії з вказаних питань і не принижують наукового рівня дисертації С. І. Денисенка та не заперечують загальну позитивну оцінку новизни та достовірності результатів дослідження.

Представлена на відгук дисертація є науковим дослідженням, що свідчить про вирішення поставленого наукового завдання щодо теоретичних та практичних аспектів міжнародно-правового регулювання відносин у сфері спрощення та гармонізації митних процедур у міжнародній торгівлі.

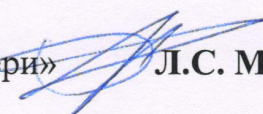
Дисертація С. І. Денисенка містить висунуті особисто здобувачем науково обґрунтовані теоретичні або практично значимі результати, наукові положення, а також характеризується єдністю змісту і свідчить про

особистий внесок здобувача в науку. Дисертаційна робота С. І. Денисенка у повному обсязі відповідає паспорту спеціальності 12.00.11 – міжнародне право. Основні положення дисертації розкрито у публікаціях дисертанта й авторефераті.

Дисертація Денисенка Сергія Івановича «Міжнародно-правові стандарти спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі», повністю відповідає вимогам, що встановлені у Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – С. І. Денисенко заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право.

Офіційний опонент

кандидат юридичних наук,

Директор ТОВ «Мажар Зінов'єв М-А-Г і Партнери» **Л.С. Мажар**

Підпис Мажар Л.С. засвідчую, партнер ТОВ «Мажар Зінов'єв М-А-Г і Партнери» Зінов'єв О.А.

10.09.2015